

Oblast klimatu a energie v EU

Tomáš Kozelský

EU Office České spořitelny

EU OFFICE

Česká spořitelna, a.s.
Budějovická 1518/13a,b
140 00 Praha 4
tel.: +420 956 718 012
fax: +420 224 641 301
EU_office@csas.cz
<http://www.csas.cz/eu>

Jan Jedlička
+420 956 718 014
jjedlicka@csas.cz

Iva Dlouhá
+420 956 718 015
idlouha@csas.cz

Jana Majchráková
+420 956 718 012
jmajchrakova@csas.cz

Tomáš Kozelský
+420 956 718 013
tkozelsky@csas.cz

Úvod

Evropská rada bude v březnu letošního roku posuzovat **nový rámec EU pro oblast klimatu a energetiky do roku 2030** (o tomto rámci jste se mohli dočíst více ve Sloupcu Komise v našem minulém čísle Měsíčníku EU aktualit).

Tento rámec vychází ze stanovených cílů do roku 2020 a z energetického plánu Evropské komise a plánu přechodu na konkurenceschopné nízkouhlíkové hospodářství do roku 2050. Sdělení o politickém rámci do roku 2030 navazuje na zelenou knihu Komise z března 2013, která zahájila širokou veřejnou konzultaci o nejvhodnějším rozsahu a struktuře cílů v oblasti klimatu a energetiky do roku 2030.

Tyto dokumenty odrážejí cíl EU **snížit emise skleníkových plynů do roku 2050 o 80-95 % oproti úrovni roku 1990** jako součást úsilí vyžadovaného od rozvinutých zemí.

Mezi cíle Evropské unie pro rok 2020 v oblasti udržitelného růstu patří:

- **snížit do roku 2020 emise skleníkových plynů o 20 %** (v porovnání se stavem v roce 1990);
- **zvýšit podíl obnovitelných zdrojů v celkové energetické spotřebě na 20 %**;
- **dosáhnout 20% zvýšení energetické účinnosti**.

V novém rámci Evropské unie pro rok 2030 jsou však ještě ambicióznější plány, které stanovila Evropská komise a tyto cíle z roku 2020 ještě „zpřísnila“.

Hlavní cíl politiky Evropské unie v oblasti energetiky a klimatu do roku 2030, kterým je **40% snížení emisí** oproti úrovni roku 1990 by byl splněn výlučně prostřednictvím vnitrostátních opatření.

Evropská komise vyzývá Radu a Evropský parlament, aby do konce roku 2014 vyslovily souhlas s tím, že by EU měla na počátku roku 2015 přijmout závazek ke 40% snížení jako součást mezinárodních jednání o nové celosvětové dohodě o klimatu, jež by měla být uzavřena v Paříži na konci roku 2015.

Závazný cíl Evropské unie v oblasti energie z obnovitelných zdrojů ve výši nejméně **27 % do roku 2030** vycházející z více tržně orientovaného přístupu s podmínkami podporujícími nové vznikající technologie přinese značné výhody z hlediska energetické obchodní bilance, spolehnout se na domácí zdroje energie, zaměstnanosti a růstu.

Cíl v oblasti energie z obnovitelných zdrojů na úrovni Evropské unie je potřebný pro to, aby se stal pobídkou pro pokračující investice v tomto odvětví. Nebyl by však převeden do podoby vnitrostátních cílů prostřednictvím právního předpisu Evropské unie, což ponechává členským státům flexibilitu provádět transformaci energetického systému podle svých potřeb a okolností.

Zlepšení energetické účinnosti přispěje k dosažení všech cílů energetické politiky EU. Přechod na konkurenceschopný, bezpečný a udržitelný energetický systém je bez tohoto zlepšení nemyslitelný. Úloha energetické účinnosti v rámci pro oblast klimatu a energetiky do roku 2030 bude dále posouzena při přezkumu směrnice o energetické účinnosti, který má být proveden v tomto roce.

Komise zváží potřebu případných změn směrnice, jakmile bude přezkum dokončen. **Energetickou účinnost** budou muset zahrnovat i vnitrostátní energetické plány členských států. Podívejme se však na toto téma očima čísel, jak si v těchto ukazatelích jednotlivé členské státy vedou a zda trend vývoje je povede ke splnění stanovených evropských, tak i národních cílů.

Emise skleníkových plynů

V klíčové oblasti týkající se snižování emisí skleníkových plynů mnoho členských států učinilo velké pokroky a významnou měrou se podílely na **snížení emisí skleníkových plynů** v Evropské unii.

Cíl snížit do roku 2020 emise skleníkových plynů o 20 % - v porovnání se stavem v roce 1990 - je určitě dosažitelný. Státy Malta a Kypr mají sice emise skleníkových plynů oproti roku 1990 mnohem vyšší, ale v jejich případě se jedná o malé producenty emisí.

Cíl pro emise skleníkových plynů (2020) ve srovnání s emisemi z roku 2005

	Cíl		Cíl
EU*	-20%	Německo	-14%
Dánsko	-20%	Francie	-14%
Irsko	-20%	Polsko	-14%
Lucembursko	-20%	Itálie	-13%
Bulharsko	-20%	Slovensko	-13%
Rumunsko	-19%	Estonsko	-11%
Švédsko	-17%	Španělsko	-10%
Lotyšsko	-17%	Maďarsko	-10%
Nizozemsko	-16%	ČR	-9%
Rakousko	-16%	Kypr	-5%
Finsko	-16%	Malta	-5%
UK	-16%	Řecko	-4%
Belgie	-15%	Slovensko	-4%
Litva	-15%	Portugalsko	-1%

Zdroj: Eurostat, Evropská komise, * ve srovnání s emisemi roku 1990; pro Chorvatsko nedefinováno

Vedle společného evropského cíle byly stanoveny i cíle na národní úrovni.

Tyto národní cíle jsou však v případě snižování emisí skleníkových plynů stanoveny k roku 2005. Nejnižší cíl byl stanoven pro Portugalsko ve výši -1 %. **Česká republika** má docílit **snížení emisí skleníkových plynů do roku 2020 o 9 %** oproti roku 2005. O pětinu mají snížit emise členské státy Dánsko, Irsko, Lucembursko a Bulharsko.

K největším poklesům emisí skleníkových plynů docházelo v Evropské unii (stejně jako v České republice) na počátku devadesátých let minulého století a poté po roce 2007. Vývoj v oblasti emisí skleníkových plynů však neprobíhal v jednotlivých odvětvích ekonomiky stejně.

K poklesu došlo například ve **zpracovatelském průmyslu, ve stavebnictví, v energetice a zemědělství**. Ke zvýšení emisí naopak došlo v dopravě. Je to dáno strukturou dopravy, ale i otevřeností ekonomiky a zvyšujícími se nároky a vzdáleností v dopravě. Rychlým tempem rostla silniční a letecká doprava, často na úkor železniční.

Emise skleníkových plynů v letech 2000 a 2011 v EU (referenční rok 1990 = 100)

	2000	2011
Malta	130	151
Kypr	138	147
Španělsko	135	126
Portugalsko	138	116
Řecko	120	110
Rakousko	104	108
Slovensko	103	106
Irsko	124	106
Lucembursko	81	100
Finsko	99	97
Itálie	107	95
Nizozemsko	103	95
Chorvatsko	83	89
Francie	101	89
Polsko	84	88
Švédsko	96	86
Belgie	103	85
Dánsko	100	83
EU	92	83
UK	90	75
Německo	84	74
ČR	75	68
Maďarsko	80	67
Slovensko	69	63
Bulharsko	54	60
Estonsko	42	52
Rumunsko	55	50
Lotyšsko	38	45
Litva	40	44

Zdroj: Eurostat

K poklesu došlo například ve **zpracovatelském průmyslu, ve stavebnictví, v energetice a zemědělství**. Ke zvýšení emisí naopak došlo v dopravě. Je to dáno strukturou dopravy, ale i otevřeností ekonomiky a zvyšujícími se nároky a vzdáleností v dopravě. Rychlým tempem rostla silniční a letecká doprava, často na úkor železniční.

V Evropské unii sice emise skleníkových plynů klesá, z globálního hlediska však **emise oxidu uhličitého (CO₂)** - tedy nejvýznamnější ze skleníkových plynů - roste.

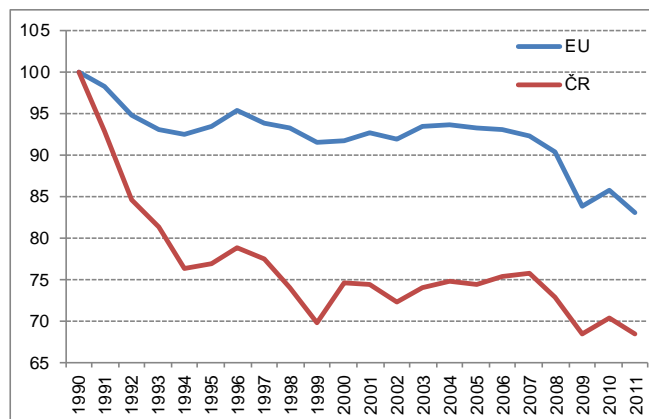
Mezi další skleníkové plyny (v tzv. Kjótském koši) krom už zmiňovaného oxidu uhličitého řadíme metan (CH₄), oxid dusný (N₂O) a fluoruhlodíky (HCF), perfluoruhlíky (PCF) a fluorid sírový (SF₆).

Celosvětově narostla emise oxidu uhličitého mezi roky 1990 a 2010 o **44,4 %**. Velkou měrou se to na tom podílely hlavně rychle se rozvíjející ekonomiky asijských států. Pokud podle dat International Energy Agency (IEA) emise oxidu uhličitého klesla v Evropské unii o zhruba **10 %**, v USA to byl naopak 10% nárůst. V případě Číny to jsou však i tak velmi nízká čísla.

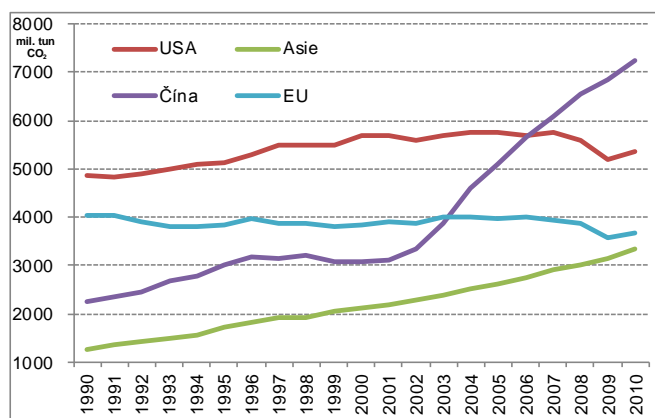
Ještě v roce 1990 byla **emise Číny oproti EU** zhruba poloviční, v dnešních dnech to však může být více jak dvakrát tolik. Ke změně trendu a k velmi rychlému nárůstu emisí oxidu uhličitého dochází v Číně hlavně po roce 2000.

Emise CO₂ se mezi roky 2000 a 2010 v Číně zvýšila téměř dvaapůlkrát.

Emise skleníkových plynů (referenční rok 1990 = 100)

Zdroj: Eurostat

Emise CO₂ v letech 1990 až 2010

Zdroj: International Energy Agency (IEA)

Podíl energie z obnovitelných zdrojů na hrubé spotřebě energie

Rámec pro podporu využívání energie z obnovitelných zdrojů je stanoven z důvodu, aby se snížily emise skleníkových plynů a podpořily ekologičtější způsoby dopravy. Za tím účelem jsou definovány národní akční plány a podmínky používání biopaliv.

Tímto se zabývá **směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/28/ES ze dne 23. dubna 2009** o podpoře využívání energie z obnovitelných zdrojů a o změně a následném zrušení směrnic 2001/77/ES a 2003/30/ES. Každý členský stát má vypočítaný cíl týkající se jeho podílu energie z obnovitelných zdrojů na hrubé konečné spotřebě pro rok 2020.

Tento cíl se shoduje s celkovým cílem Společenství **snížit do roku 2020 emise skleníkových plynů o 20 %**, zvýšit podíl obnovitelných zdrojů v celkové energetické spotřebě na 20 % a dosáhnout 20% zvýšení energetické účinnosti - tedy „**20- 20-20**“. Navíc každý členský stát zajistí, aby podíl energie z obnovitelných zdrojů ve všech druzích dopravy v roce 2020 činil alespoň 10 % konečné spotřeby energie v dopravě v uvedeném členském státě.

Každý členský stát přijme národní akční plán pro energii z obnovitelných zdrojů, který stanoví podíly energie z obnovitelných zdrojů v dopravě a při výrobě elektřiny, vytápění a chlazení v roce 2020. Tyto akční plány musí zohledňovat dopady jiných opatření souvisejících s energetickou účinností na konečnou spotřebu energie (čím významnější je snížení spotřeby energie, tím méně energie z obnovitelných zdrojů bude ke splnění cíle potřeba).

Tyto plány musí také obsahovat postupy pro reformu režimů plánování a tvorby cen a přístupu k distribučním soustavám ve prospěch energie z obnovitelných zdrojů. Evropská komise navrhla **nový cíl do roku 2030**, aby celoevropský cíl pro **podíl obnovitelných zdrojů** byl nastaven ve výši **27 %**. Tento cíl však nebude tvořit základ pro konkrétní závazky členských států, jak tomu bylo doposud.

Podíl energie z obnovitelných zdrojů na konečné spotřebě se ve všech státech Evropské unie v posledních letech zvyšuje. Velkou měrou se na tom podílí taky rychle se rozvíjející solární a větrná energie. Stanovené národní cíle do roku 2020 jsou však stále ještě některým členským státům vzdáleny. Většina států je ale na dobré cestě tento cíl splnit. **Estonsko** už dokonce v roce 2011 splnilo svůj 25% cíl. Velmi blízko k tomu mají i státy **Švédsko, Rumunsko a Bulharsko**.

K největšímu nárůstu v podílu energie z obnovitelných zdrojů od roku 2004 došlo ve státech **Dánsko** (o 8,2 procentního bodu na 23,1 % v roce 2011), **Rakousko** (o 8,1 p.b. na 30,9 % v roce 2011) a **Švédsko** (o 8,1 p.b. na 46,8 % v roce 2011). Problematické se jeví splnění 23% podílu u Francie (v roce 2011 podíl energie z obnovitelných zdrojů na konečné spotřebě tvořil jen 11,5 %), neboť trend růstu tohoto ukazatele z posledních let je velmi nízký.

Obnovitelné zdroje musí v případě ČR v hrubé konečné spotřebě tvořit 13 %. V roce 2004 tento podíl v **České republice tvořil 6 %**, v roce 2011 to už bylo 9,4 %. Dá se tedy předpokládat, že tento cíl ČR splní. Cíl Evropské unie zvýšit podíl obnovitelných zdrojů v celkové energetické spotřebě na 20 % do roku 2020 je také splnitelný (v roce 2011 činil tento podíl 13 %).

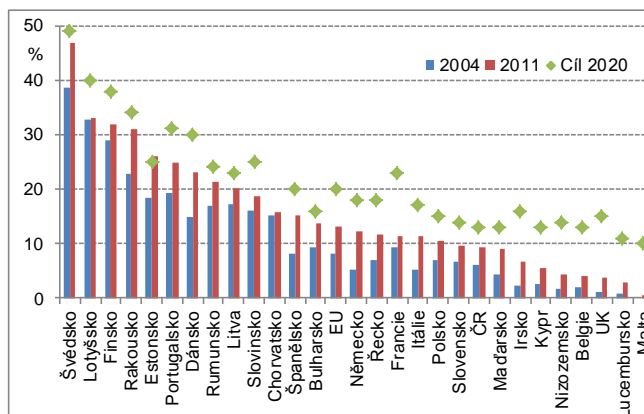
Energetická účinnost

Spotřeba primární energie v Evropské unii v roce 2012 podle dat Eurostatu dosáhla **1 583,5 milionu tun** ropného ekvivalentu (TOE - Tonnes of Oil Equivalent). Trend spotřeby primární energie byl v Evropské unii od začátku devadesátých let minulého století až do roku 2006 rostoucí. V posledních letech však dochází k mírnému poklesu a v roce 2012 se spotřeba primární energie vrátila na úroveň roku 1996.

Problematickou se však stává závislost Evropské unie na dovozu energie. Více jak polovina spotřebované energie v Evropské unii se musí dovážet.

Podle dostupných dat z Eurostatu se v roce 2012 dovezlo do Evropské unie **53,3 % energie**. Česká republika patří k nejméně závislým státům (25,2 % v roce 2012) na dodávkách energie. Ještě o něco lépe na tom jsou státy Rumunsko a Estonsko.

Podíl energie z obnovitelných zdrojů v EU (v %)

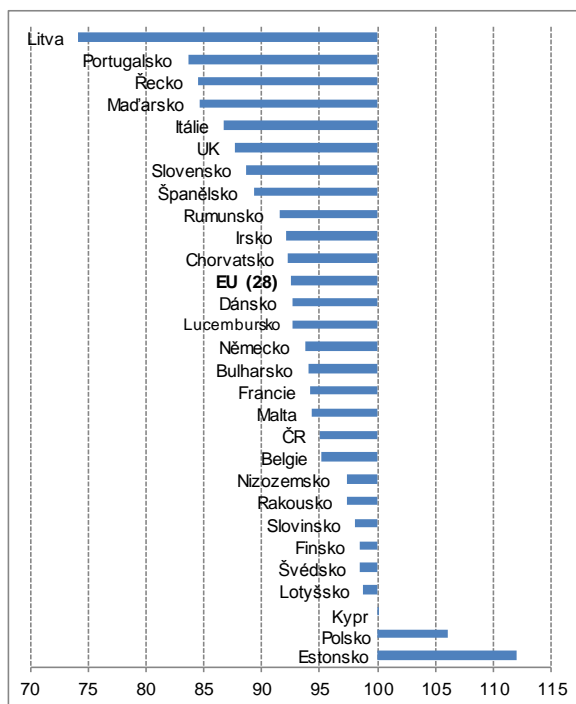

Zdroj: Eurostat; pro Chorvatsko cíl nedefinován

Spotřebou primární energie je myšlena hrubá domácí spotřeba energie vyjma veškerého neenergetického užití energetických nosičů (např. zemního plynu nevyužívaného jako palivo ale pro výrobu chemických látek). Taková veličina je důležitá pro **měření skutečné spotřeby energie** a její porovnávání s cíli stanovenými Strategii Evropa 2020. Procento úspor se vypočítává s použitím hodnot roku 2005 a prognóz pro rok 2020.

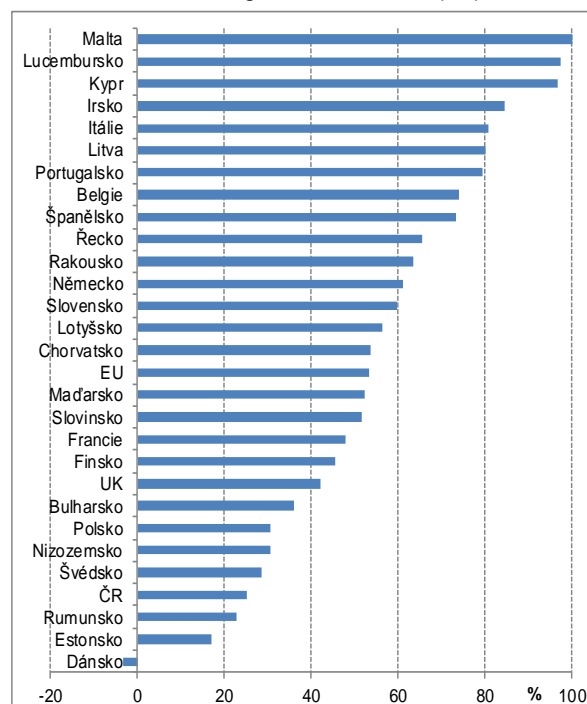
Cíle podle Strategie Evropa 2020 bude dosaženo, až tato hodnota dosáhne úrovně 20 %. Hrubá domácí spotřeba je definována jako: **primární produkce + dovozy, regenerované produkty a změny zásob – export a dodávky paliva do přímořského zásobníku** (pro námořní lodě všech vlajek). Zahrnuje energii nutnou k uspokojení domácí spotřeby v rámci území daného státu.

Změna spotřeby primární energie v EU v roce 2012 (referenční rok 2005 = 100)

Zdroj: Eurostat

Závislost na dovozu energie v EU v roce 2012 (v %)

Zdroj: Eurostat

Dánsko je jediným státem Evropské unie, jež není na dovozu závislé, ba naopak je čistým vývozcem. Naproti tomu členské státy **Malta, Lucembursko a Kypr** mohou prakticky spoléhat jen na dovoz energie.

Závěrečné shrnutí

Oblast klimatu a energie v EU prochází v posledních letech změnami. Splnění cílů stanovených pro rok 2020 nebo nové pro rok 2030, které bude na svém pravidelném jarním zasedání probírat Evropská rada, by měly Unii nasměrovat k menší energetické závislosti, což by se mělo pozitivně projevit na celém evropském hospodářství.

Rychle se vyvíjející oblast obnovitelných zdrojů energie je v členských státech dobře patrná, její podíl na konečné spotřebě se postupně zvyšuje. Další změny probíhají i ve snižování emisí skleníkových plynů, kde mnoho členských států učinilo velké pokroky. Ne všichni silní světoví „hráči“ však na snižování emisí slyší. Čína zvyšuje v posledních letech emise oxidu uhličitého takovým tempem, že už prakticky pokrývá čtvrtinu veškeré světové produkce tohoto skleníkového plynu.